

Täysistunto

Torstai 25.10.2018 klo 16.05—20.01

9. Lakialoite laiksi ulkomaalaislain 148 §:n 1 momentin 6 kohdan kumoamisesta

Lakialoite LA 38/2018 vp Anna Kontula vas ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu

19.12 **Anna Kontula vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkomaalaislain 14 §:n 3 momentin mukaan ulkomaalainen voidaan käännättää maasta, jos hänen voidaan perustellusta syystä epäillä myyvän seksuaalipalveluja. Vuosittain Suomesta käännytetään tämän pykälän perusteella joitakin kymmeniä henkilöitä. Lakiesityksessä esitetään kohtaa poistettavaksi. Seksuaalipalvelujen myynti ei ole Suomessa rikos. Muun muassa kansallinen ihmiskaupparaportoiija, Suomen Amnesty, Naisasialiitto Unioni ja Pro-tukipiste ovat arvostelleet säännöstä sen kielteisten ihmisoikeusvaikutusten takia.

Uhka käännätyksestä estää väkivaltaa kokenutta kolmannen maan kansalaista tekemästä rikosilmoitusta, ja ihmiskaupan uhri saatetaan suojelun sijaan käännättää maasta. Esimerkiksi tänä vuonna tammi—syyskuussa Pro-tukipisteen esitunnistamista 13:sta ihmiskaupan uhrista yksikään ei pitänyt järjestelmämme tarjoamaa suojelua varteenotettavana vaihtoehtona. Kaikkien kohdalla kyse ei tietenkään ollut käännätysuhasta, mutta se on yksi selkeästi tunnistettu ongelmakohta suojelujärjestelmässämme.

On myös viitteitä siitä, että säännös paitsi altistaa väkivallalle ja hyväksikäytölle myös rohkaisee niihin. Vaaralliset prostituutioasiakkaat osaavat etsiä nimenomaan kolmansien maiden kansalaisten luo, koska tietävät, että nämä eivät voi turvautua poliisiin. Käännätyksen uhka nostaa kynnystä myös muulle viranomaisavulle esimerkiksi lääkärihoitoon hakeutumisessa.

Arvoisa puhemies! Ulkomaalaislain tarkoittama käännätys ei edellytä todennettua seksuaalipalvelujen myyntiä, vaan pelkkä epäily aikomuksesta riittää. Tällaisen epäilyn voi rajakontrollissa oikeuttaa esimerkiksi Suomeen pyrkivän kolmannen maan kansalaisen matkatavaroista löytyvä vaatetus, seksilelut ja ehkäisyvälineet. Näin säännöstä on mahdollista käyttää lainsäätäjän tarkoitusta laajemmin kenen tahansa seksuaalisesti aktiivisen, yleensä naisen, maahantulon estämiseen. Prostituutioon liittyvän stigman vuoksi käännätyspäätöksen kyseenalaistaminen valitusteitse on vaikeaa, ja sen kohteeksi joutuneiden henkilöiden oikeussuoja on heikko.

19.15 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Olisin kysynyt edustaja Kontulalta: Meillä kuitenkin ymmärtääkseni ihmiskaupan torjumisohjelmassa ihmiskaupan uhrilla, jos

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2018 vp

hän haluaa tehdä yhteistyötä saattaakseen nämä ihmiskauppiat vastuuseen, on silloin nimenomaisesti oikeus suojeluun, ja myöskin sitten karkotusuhka häneltä väistyy, ja toki vielä sellaisiin toimenpiteisiin, joissa pystytään suojelemaan hänen henkilöllisyyttään ja sitä, että syyteprosessi saadaan alkuun. Tiedän kyllä sen, että Suomessa näitä päätökseen saatettuja ihmiskauppatapauksia ei juurikaan ole, ja yleensä sitten on käynyt vielä niin, että henkilö on saattanut häipyä maasta siinä vaiheessa, kun asioita olisi pitänyt lähteä oikeasti viemään oikeusprosesseihin. Mutta olisin vielä halunnut edustaja Kontulalta kysyä sitä, onko hän huomionut sen, että meillä kuitenkin on olemassa tällä hetkellä se mahdollisuus, että jos ihmiskaupan uhri nimenomaisesti haluaa tehdä yhteistyötä viranomaisen kanssa, niin hänelle kyllä kaikki se suojelu annetaan, koska on tärkeää, että ihmiskauppiat nimenomaisesti saatetaan vastuuseen näissä tilanteissa ja myöskin esimerkiksi sellaiset kansainväliset rikosketjut, [Puhemies koputtaa] jotka näihin useimmiten liittyvät, pystytään siltä osin katkaisemaan.

19.16 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Suojelun kytkeminen rikostutkintaan on itsessään varsin ongelmallista, ja yhdenvertaisuusvaltuutettu on vastikään kritisoinut sitä. Eihän meillä esimerkiksi, jos henkilö saa sydänkohtauksen, ehdollisteta hänen saamaansa lääkärihoitoa siinä tilanteessa siihen, tekeekö hän rikosilmoituksen jostakin asiasta, saati sitten näinkin vakavassa rikoksessa kuin mistä ihmiskaupassa on kysymys.

Tämä kytkentä itsessään on yksi keskeinen tekijä, joka aiheuttaa sen, että meidän suojelujärjestelmämme ei pysty täyttämään tehtäväänsä, mutta sen lisäksi ongelmana on, että suojelujärjestelmään pääseminen edellyttää, että tapahtumia tutkitaan nimenomaan ihmiskauppana. Ihmiskaupparikos on luonteeltaan sellainen, että useasti siihen liittyvä dokumentaatio kerääntyy vasta aika pitkän tutkinnan aikana. Usein henkilöt ovat sillä lailla traumatisoituneita, että he eivät välttämättä pysty kertomaan koko tarinaa tai tuottamaan sellaisia dokumentteja jo alusta saakka, jotka mahdollistaisivat esitutkinnan aloittamisen ihmiskaupan nimikkeellä. Jos esitutkinta käynnistetään jollakin muulla nimikkeellä, joka voi olla poliisin näkökulmasta täysin relevantti, koska he haluavat käyttää sellaista nimikettä, jonka he voivat myös todistaa oikeudessa, niin se estää tätä henkilöä pääsemästä suojelujärjestelmään silloinkin, vaikka kaikki viranomaiset olisivat itse asiassa yksimielisiä, että todennäköisesti tässä on ihmiskaupasta kysymys. Eli voi olla, että Suomessa kaikki, jotka asiaan ovat jollakin lailla perehtyneitä, ovat yksimielisiä, että meillä on ihmiskauppatapaus käsillä, mutta koska tutkinta ei pysty tuottamaan siitä riittävää dokumentaatiota, joka olisi oikeudellisesti kestävä, niin tässä tilanteessa henkilölle ei voida tarjota paikkaa suojelujärjestelmässä.

Kolmas ongelma, mikä liittyy tähän, on se, että monesti henkilöt itse saattavat olla haitallisia yhteistyöhön poliisin ja muiden oikeuslaitoksen viranomaisten kanssa sen takia, että he pelkäävät esimerkiksi läheistensä puolesta siellä lähtömaassa. Missään tapauksessa näitä pelkoja ja estoja ei ainakaan vähennä se, että on erittäin suuri riski, että sen sijaan, että sinä saisitkin suojelua, joka on mahdollisesti se, mitä ollaan tarjoamassa, yhtä hyvin voi käydä niin, että esitutkinnan nimikkeeksi valikoituukin joku muu tai muuttuu myöhemmin joku muu, jolloinka sinut poistetaan maasta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.